

بررسی عملکرد مالی دولت در هشت ماهه نخست سال ۱۴۰۳

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۲۰۵۹۵

کد موضوعی: ۲۳۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی عملکرد مالی دولت در هشت‌ماهه نخست سال ۱۴۰۳

نوع گزارش: طرح/الایحه ، نظارتی ، راهبردی ، پیش‌نویس قانونی

نام دفتر: مطالعات بخش عمومی (گروه بودجه)

تهیه و تدوین‌کننده: محمدمهدی جعفری

مدیر مطالعه: مرتضی کیانی

ناظران علمی: سیدمحمدحسین فاطمی، سیدعباس پرهیزکاری

صفحه‌آرا: سمیرا صادقی عسکری

ویراستار ادبی: مهدیه قمچیلی

واژه‌های کلیدی:

۱. عملکرد مالی دولت

۲. سال ۱۴۰۳

۳. هشت‌ماهه

۴. هدفمندی یارانه‌ها

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۳/۱۱/۲۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱/۲۴

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	خلاصه مدیریتی
۳.....	۱. مقدمه
۳.....	۲. بررسی منابع و مصارف بودجه عمومی
۳.....	۱-۲. مهم‌ترین نکات در بخش تحقق منابع عمومی
۵.....	۲-۲. مهم‌ترین نکات در بخش عملکرد مصارف عمومی
۶.....	۳. تراز کلی بودجه و کسری تأمین نشده
۷.....	۴. پیش‌بینی کسری بودجه عمومی
۸.....	۵. بررسی عملکرد بودجه هدفمندی یارانه‌ها (تبصره «۸»)
۸.....	۵-۱. نکاتی درباره تحقق منابع هدفمندی یارانه‌ها
۱۰.....	۵-۲. نکاتی درباره عملکرد مصارف هدفمندی یارانه‌ها
۱۰.....	۵-۳. بدهی‌های سازمان هدفمندی یارانه‌ها
۱۲.....	۵-۴. پیش‌بینی کسری بودجه هدفمندی یارانه‌ها
۱۳.....	۶. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۴.....	منابع و مآخذ

فهرست جداول

۳.....	جدول ۱. مقایسه عملکرد ارقام منابع و مصارف بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به اعتبار مصوب
۶.....	جدول ۲. تراز کلی بودجه و منابع پوشش‌دهنده آن در هشت‌ماهه نخست سال ۱۴۰۳
۷.....	جدول ۳. ترازهای بودجه‌ای در هشت‌ماهه نخست سال ۱۴۰۳
۷.....	جدول ۴. پیش‌بینی تحقق منابع عمومی تا انتهای سال ۱۴۰۳
۸.....	جدول ۵. عملکرد هشت‌ماهه منابع هدفمندی- تبصره «۸» قانون بودجه سال ۱۴۰۳
۱۰.....	جدول ۶. عملکرد هشت‌ماهه مصارف هدفمندی- تبصره «۸» قانون بودجه سال ۱۴۰۳
۱۱.....	جدول ۷. وضعیت بدهی‌های سال ۱۴۰۲ سازمان هدفمندی یارانه‌ها
۱۲.....	جدول ۸. وضعیت بدهی‌های سال ۱۴۰۳ سازمان هدفمندی یارانه‌ها
۱۳.....	جدول ۹. پیش‌بینی کسری هدفمندی یارانه‌ها در سال ۱۴۰۳

بررسی عملکرد مالی دولت در هشت‌ماهه نخست سال ۱۴۰۳

چکیده

بررسی عملکرد منابع و مصارف عمومی در هشت‌ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد منابع محقق شده در هشت‌ماهه نخست سال، ۸۵ درصد رقم مصوب را تشکیل می‌دهد. درآمدهای مالیاتی با سهم ۴۳ درصدی، منبع اصلی تأمین مالی بوده و درآمدهای نفتی فقط ۱۷ درصد از کل منابع محقق شده را تشکیل داده است. همچنین، کسری تراز نقدی دولت در این دوره به ۲۸۰ هزار میلیارد تومان رسیده که با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی، تنخواه‌گردان خزانه، عدم پرداخت بخشی از عوارض ارزش‌افزوده دریافتی و منابع موضوع ماده (۱۲۵) قانون محاسبات عمومی پوشش داده شده است. عملکرد منابع سازمان هدفمندی یارانه‌ها در تبصره «۸» قانون بودجه نشان‌دهنده تحقق ۵۵ درصد از منابع مصوب است و پیش‌بینی می‌شود ۲۱۰ هزار میلیارد تومان کسری داشته باشد. شایان ذکر است عملکرد منابع هدفمندی با عدم واریز سهم صندوق توسعه ملی از صادرات فراورده‌های نفتی همراه است. به‌طور کلی، پیش‌بینی می‌شود تا پایان سال ۱۴۰۳، ۸۷ درصد از منابع بودجه عمومی محقق شود و با فرض تخصیص ۱۰۰ درصدی مصارف، به حداقل ۳۲۵ هزار میلیارد تومان منابع جدید نیاز است.^۱ پیش‌بینی می‌شود این کسری از محل استقراض از صندوق توسعه ملی، انتشار اوراق بدهی مازاد بر سقف بودجه و عدم تخصیص برخی مصارف جبران شود. شایان ذکر است با توجه به پرداخت مصارف هدفمندی یارانه‌ها از محل بودجه عمومی و افزایش هزینه‌های صندوق‌های بازنشستگی با اجرای طرح همسان‌سازی، پیش‌بینی می‌شود مصارف عمومی بیش از ۱۰۰ درصد محقق شود.

۱. شایان ذکر است، کسری مذکور با این فرض محاسبه شده است که ارقام مصوب مصارف عمومی دولت با کم‌برآوردی همراه نباشد؛ درحالی‌که به‌دلیل افزایش هزینه‌های صندوق‌های بازنشستگی ناشی از اجرای طرح متناسب‌سازی حقوق بازنشستگان و همچنین پرداخت کم‌زیان از محل منابع عمومی به سازمان هدفمندی‌سازی یارانه‌ها به‌دلیل ناترازی جدی آن، عملکرد مصارف عمومی تا انتهای سال ۱۴۰۳ احتمالاً بالای ۱۰۰ درصد رقم مصوب خواهد بود.

خلاصه مدیریتی

شرح / بیان مسئله

بررسی عملکرد مالی دولت به شفافیت بودجه کمک کرده و این امکان را فراهم آورده است تا با ارزیابی وضعیت منابع و مصارف دولت در خصوص رفع چالش‌های احتمالی تدابیری اندیشیده شود. چنانچه از این امر غفلت شود، تحقق ناکامل منابع، چالش‌های عمده‌ای را برای مدیریت مالی دولت به وجود می‌آورد و تأمین کسری بودجه از روش‌های نامناسب آسیب‌های مختلفی به سیاستگذاری پولی و مالی وارد می‌کند و سبب تشدید ناترازی‌های اقتصادی می‌شود. از این رو، ضروری است به صورت منظم و در مقاطع زمانی مشخص، تصویری کامل از وضعیت منابع و مصارف دولت به همراه تبیین چالش‌های احتمالی ارائه شود.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

- اهم نکات بررسی عملکرد مالی دولت در هشت‌ماهه نخست سال ۱۴۰۳ عبارت‌اند از:
- عملکرد منابع فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول (مولدسازی) کمترین درصد تحقق (معادل ۰/۷٪) را داشته است.
 - پس از عملکرد مولدسازی، واگذاری شرکت‌های دولتی با ۳۸ درصد تحقق در رتبه دوم کمترین میزان عملکرد قرار دارد که تقریباً همه رقم محقق شده آن نیز از منبع پرداخت اقساط واگذاری شرکت‌ها در سال‌های گذشته است.
 - با توجه به واردات نه‌چندان چشمگیر خودرو و انتفاع حداقلی دولت از محل واردات به دلیل سیاست‌های نادرست، در هشت‌ماهه ابتدایی امسال، عملکرد درآمد گمرکی از محل واردات خودرو فقط ۲۱ درصد رقم مصوب بوده است. بدیهی است در صورت واردات خودرو در ادامه سال، وصول درآمدهای گمرکی پیش‌بینی شده بهبود خواهد یافت.
 - در سمت مصارف، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (طرح‌های عمرانی) صرفاً ۴۵ درصد عملکرد داشته است.
 - منابع مصوب هدفمندی یارانه‌ها شامل ۵۰۶ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی قانون بودجه از هشت‌ماهه سال ۱۴۰۳ است که فقط ۵۵ درصد آن تحقق یافته و پیش‌بینی می‌شود ۲۱۰ هزار میلیارد تومان کسری داشته باشد.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

- به منظور بهبود عملکرد منابع عمومی دولت و کاهش کسری بودجه اقدامات ذیل پیشنهاد می‌شود:
- تلاش برای وصول مالیات‌های ابرازی،
 - تدقیق برآورد منابع و مصارف بودجه عمومی در تدوین لایحه بودجه دولت،
 - انتشار منظم اوراق بدهی مالی اسلامی به منظور پوشش کسری بودجه و افزایش ظرفیت آن،
 - استفاده از ظرفیت مولدسازی برای افزایش درآمدهای دولت از طریق ایجاد سازوکارهای انگیزشی و درآمدزایی حداکثری برای دولت.

۱. مقدمه

این گزارش با هدف ارائه تصویر کلی از وضعیت مالی دولت و کسری بودجه هشت‌ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۳ تدوین شده و مشتمل بر دو بخش اصلی است. در بخش اول عملکرد منابع و مصارف عمومی در هشت‌ماهه ابتدایی سال بررسی و به‌طور خلاصه مهم‌ترین نکات کارشناسی درباره آن ارائه شده است. در بخش دوم عملکرد منابع و مصارف جدول هدف‌مندی سازی یارانه‌ها (تبصره «۸» [قانون بودجه ۱۴۰۳](#)) بررسی شده که در قانون بودجه رقم چشمگیری داشته است و در سقف منابع و مصارف عمومی منعکس نمی‌شود.

۲. بررسی منابع و مصارف بودجه عمومی

در جدول ۱ گزارش عملکرد منابع و مصارف هشت‌ماهه سال ۱۴۰۳ ارائه شده و درصد وصول منابع بودجه نسبت به مصوب هشت‌ماهه درج شده است.

جدول ۱. مقایسه عملکرد ارقام منابع و مصارف بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به اعتبار مصوب [۱] (ارقام به هزار میلیارد تومان)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۳	مصوب هشت‌دوازدهم	عملکرد هشت‌ماهه	درصد عملکرد نسبت به مقدار مصوب هشت‌دوازدهم
الف) منابع سقف بودجه	۲۵۶۲	۱۷۲۷	۱۴۷۳	۸۵
درآمدهای مالیاتی	۱۲۲۲	۸۲۴	۷۱۳	۸۷
درآمدهای گمرکی	۱۴۲	۹۶	۷۱	۷۴
منابع حاصل از نفت، گاز و میعانات گازی	۵۸۲	۳۹۲	۲۷۵	۷۰
فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول (مولدسازی)	۶۲	۴۲	۳	۷
واگذاری اوراق مالی	۲۵۵	۱۷۲	۲۳۹	۱۳۹
واگذاری شرکت‌های دولتی و سایر واگذاری‌ها	۶۰	۴۰	۱۵	۳۸
سایر	۲۳۹	۱۶۱	۱۵۸	۹۸
منابع خارج از سقف بودجه (استقراض از صندوق توسعه ملی)	-	-	۱۷۰	-
ب) مصارف سقف بودجه	۲۵۶۲	۱۷۲۷	۱۷۱۴	۹۹
اعتبارات هزینه‌ای	۱۸۷۹	۱۲۶۶	۱۴۷۹	۱۱۷
تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	۴۰۰	۲۷۰	۱۲۲	۴۵
تملك دارایی‌های مالی	۲۸۳	۱۹۱	۱۱۳	۵۹
اجرای تکالیف خارج از سقف بودجه	-	-	۴۰	-

مأخذ: محاسبات پژوهش.

۲-۱. مهم‌ترین نکات در بخش تحقق منابع عمومی

- به‌طور کلی منابع محقق شده در هشت‌ماهه ابتدایی سال، ۸۵ درصد مصوب هشت‌ماهه بوده، بنابراین ۱۵ درصد منابع در این برهه تحقق نیافته است.

- در هشت‌ماهه نخست سال، از بین منابع مختلف، ردیف «فروش و واگذاری اوراق مالی» بالاترین درصد تحقق (۱۳۹ درصد) را نسبت به مقدار مصوب هشت‌ماهه رقم زده است. منظور از این ردیف، فروش اوراق بدهی نقدی دولت به خریداران اولیه یا تحویل اوراق غیرنقدی (اسناد خزانه) به طلبکاران از دولت (مانند پیمانکاران) است. اوراق بدهی فروش‌رفته مازاد بر سقف مصوب قانون بودجه تحقق یافته است. تسریع در فروش اوراق بدهی در هشت‌ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۳ در مقایسه با سال گذشته مثبت ارزیابی می‌شود و از عرضه حجم بالای اوراق بدهی در بازه کوتاه انتهای سال پیشگیری می‌کند.
- درآمدهای مالیاتی با ۸۷ درصد تحقق، منبع اصلی تأمین مالی در هشت‌ماهه ابتدایی سال بوده است. حدود ۴۳ درصد از منابع وصولی هشت‌ماهه از محل درآمدهای مالیاتی محقق شده است. شایان ذکر است برخلاف روند هر سال، وصول مالیات ارزش‌افزوده بسیار کاهش داشته و فقط ۶۵ درصد نسبت به رقم مصوب عملکرد داشته است.
- درآمدهای گمرکی نیز به میزان ۷۴ درصد از رقم مصوب هشت‌ماهه وصول شده است. مطابق قانون بودجه سال ۱۴۰۳، حدود ۳۳ هزار میلیارد تومان (۳۱ درصد از درآمدهای گمرکی) به حقوق ورودی خودرو تعلق دارد که با توجه به واردات نه‌چندان چشمگیر خودرو و انتفاع حداقلی دولت از محل واردات^۱ در هشت‌ماهه ابتدایی امسال، عملکرد درآمد گمرکی از محل واردات خودرو فقط ۲۱ درصد رقم مصوب بوده است. روشن است در صورت واردات خودرو در ادامه سال، وصول درآمدهای گمرکی پیش‌بینی شده بهبود خواهد یافت.
- منابع حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی، خالص صادرات گاز و فروش داخلی خوراک میعانات گازی به پتروشیمی‌های داخلی، ۷۰ درصد تحقق را نسبت به مصوب هشت‌ماهه نشان می‌دهد. عملکرد بالای منابع حاصل از این ردیف عمدتاً به دلیل تحقق مناسب خالص صادرات گاز طبیعی در هشت‌ماهه نخست سال ۱۴۰۳ بوده است.
- منابع وصولی از واگذاری شرکت‌های دولتی و سایر واگذاری‌ها در هشت‌ماهه سال ۱۴۰۳ معادل ۳۸ درصد مصوب هشت‌ماهه بوده است که آن نیز حاصل از فروش شرکت‌های جدید نیست، بلکه به دلیل وصول اقساط واگذاری در سال‌های گذشته (صنایع پتروشیمی خلیج فارس) است. پیش‌بینی می‌شود تا انتهای سال ۱۴۰۳ واگذاری جدیدی صورت نگیرد و صرفاً واریز اقساط گذشته محقق شود.
- عملکرد مربوط به «فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول» که به معنای درآمدهای حاصل از مولدسازی دارایی‌های دولت است، فقط ۷ درصد بوده و کمترین میزان عملکرد را در بین منابع مختلف رقم زده است.
- در هشت‌ماهه ابتدایی سال، ۱۷۰ هزار میلیارد تومان از منابع خارج از سقف بودجه عمومی در محل مصارف بودجه عمومی هزینه شده که کل این مبلغ با استقراض از صندوق توسعه ملی در سال ۱۴۰۳ و انتقال منابع استقراضی از صندوق از سال ۱۴۰۲ به ۱۴۰۳ تأمین شده است. توضیح بیشتر آنکه، ۱۴ هزار میلیارد تومان از منابع استقراضی دولت از صندوق توسعه در سال ۱۴۰۲ باقی مانده و هزینه نشده بود که دولت در سال ۱۴۰۳ این مبلغ را به مصرف رساند. همچنین در سال ۱۴۰۳ با توجه به اینکه در قانون بودجه رقمی برای استقراض از صندوق توسعه پیش‌بینی

۱. در حال حاضر نرخ تعرفه واردات خودروهای برقی و هیبریدی بسیار اندک است و بخش مهمی از خودروهای وارداتی این دسته هستند. فارغ از این مسئله مکانیزم واردات خودرو به‌نحوی است که بخش عمده‌ای از سود حاصله در اختیار واسطه‌گران قرار می‌گیرد و نهایتاً دولت از واردات خودرو چندان منتفع نمی‌شود.

نشده بود، دولت مجوزی مبنی بر استقراض از صندوق توسعه ملی در طول سال اخذ کرد و تا هشت‌ماهه ۱۴۰۳، مبلغ ۱۵۶ هزار میلیارد تومان از مجوز را تسعیر کرد و به مصرف رساند. در نتیجه مجموعاً ۱۷۰ هزار میلیارد تومان از مصارف عمومی توسط منابع استقراضی دولت از صندوق توسعه ملی - که در قانون بودجه ۱۴۰۳ برای آن رقمی پیش‌بینی نشده بود - تأمین مالی شده است.

۲-۲. مهم‌ترین نکات در بخش عملکرد مصارف عمومی

- ۱۱۷ درصد اعتبارات هزینه‌ای مصوب بودجه در هشت‌ماهه اول سال ۱۴۰۳ پرداخت شده است. بیشترین مصرف اعتبارات هزینه‌ای در هشت‌ماهه ابتدایی سال مربوط به حقوق و مزایای مستمر کارکنان و بازنشستگان بوده که به ترتیب ۹۳ و ۱۰۷ درصد تحقق یافته و اعتباری بالغ بر ۱۰۲۵ هزار میلیارد تومان به‌خود اختصاص داده است.
- پرداخت اعتبارات هزینه‌ای استانی در هشت‌ماهه ابتدایی سال حدود ۳۲ هزار میلیارد تومان معادل ۹۴ درصد مقدار مصوب هشت‌ماهه است.
- علی‌رغم اینکه دولت در سال ۱۴۰۳ مبلغ ۱۵۶ هزار میلیارد تومان مجوز استفاده از صندوق توسعه را استفاده کرده است و انتظار می‌رفت عملکرد تملک دارایی‌های سرمایه‌ای درخور توجه باشد، اما بخشی از این اعتبارات به طرح‌های عمرانی اختصاص نیافته و ردیف تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فقط ۱۲۲ هزار میلیارد تومان معادل ۴۵ درصد رقم مصوب هشت‌ماهه تحقق یافته است.
- شایان ذکر است، درخصوص عملکرد تملک دارایی‌های مالی تحقق نیافتن ۱۰۰ درصدی آن به معنای عدم بازپرداخت اصل اوراق سررسیده شده نیست، بلکه مطابق روال همیشگی، بازپرداخت اصل اوراق سررسید شده در هشت ماه ابتدایی سال به‌طور کامل انجام گرفته است و عملکرد ۵۹ درصدی به این علت است که بخش بزرگی از اوراق مالی اسلامی در ماه‌های پایانی سال سررسید می‌شود. در نتیجه هرچه به انتهای سال نزدیک‌تر شویم درصد عملکرد آن افزایش پیدا می‌کند و تا انتهای سال اصل تمام اوراقی که سررسید می‌شود از این محل تسویه خواهد شد (البته تملک دارایی‌های مالی شامل برخی اجزای کوچک‌تر مانند پرداخت تعهدات به سازمان‌های بین‌المللی یا سایر تعهداتی بوده که رقم آنها در مقایسه با اوراق بدهی بسیار ناچیز است).
- تکالیف خارج از سقف بودجه که خزانه‌داری آن را پرداخت کرده مربوط به واریز تنخواه از منابع عمومی به سازمان هدفمندی یارانه‌هاست. با توجه به عقب ماندن تسویه مطالبات گندم‌کاران در نیمه نخست سال و نیاز فوری به پرداخت هزینه خرید تضمینی گندم و همچنین کمبود منابع سازمان هدفمندی، خزانه‌داری کل کشور از محل منابع عمومی، تنخواه در اختیار سازمان هدفمندی قرار داد. البته با توجه به ناترازی شدید درآمد-هزینه‌های سازمان هدفمندی، بازپرداخت این مبالغ امکان‌ناپذیر است و به احتمال زیاد، تا انتهای سال ۱۴۰۳ نیز تسویه نمی‌شود و به منابع عمومی بازگردانده نخواهد شد. کمالینکه در سال ۱۴۰۲ نیز مبالغی تحت عنوان تنخواه از منابع عمومی در اختیار سازمان هدفمندی قرار گرفت و تسویه نشد. با ارزیابی از منابع و مصارف سازمان هدفمندی به‌خوبی روشن است که ناترازی

درآمد-هزینه آن به صورت مقطعی و گذرا نیست؛ در نتیجه دریافت تنخواه برای مدیریت نقدینگی مشکلی را حل نمی‌کند. بنابراین به‌ناچار کسری هدفمندی تا انتهای سال ۱۴۰۳ از محل منابع عمومی پوشش داده خواهد شد.

۳. تراز کلی بودجه و کسری تأمین نشده

تراز منابع و مصارف نقدی دولت در هشت‌ماهه سال جاری با توجه به عدم تحقق کامل منابع و اجرای تکالیفی خارج از سقف قانون بودجه، ۲۸۰ هزار میلیارد تومان کسری داشته است. این کسری از طریق ۱۷۰ هزار میلیارد تومان استفاده از صندوق توسعه ملی (شامل ۱۴ هزار میلیارد تومان بابت انتقال بخشی از منابع استقراضی دولت از صندوق توسعه ملی از سال ۱۴۰۲ به ۱۴۰۳ و همچنین ۱۵۶ هزار میلیارد استقراض جدید از صندوق توسعه ملی در سال ۱۴۰۳)، ۳۰ هزار میلیارد تومان دریافت تنخواه‌گردان خزانه از بانک مرکزی، ۷۸ هزار میلیارد تومان استفاده از منابع موضوع ماده (۱۲۵) قانون محاسبات عمومی (برداشت از حساب شرکت‌های دولتی) و نهایتاً ۳ هزار میلیارد تومان از منبع عدم واریز عوارض ارزش‌افزوده دریافتی، تأمین شده است. در جدول ۲ جزئیات پوشش کسری تراز نقدی دولت در هشت‌ماهه نخست سال ۱۴۰۳ ارائه شده است.

جدول ۲. تراز کلی بودجه و منابع پوشش‌دهنده آن در هشت‌ماهه نخست سال ۱۴۰۳ (هزار میلیارد تومان)

نحوه پوشش کسری تراز نقدی				کسری تراز نقدی
عدم واریز عوارض ارزش‌افزوده دریافتی	استفاده از منابع موضوع ماده (۱۲۵) قانون محاسبات عمومی (برداشت از حساب شرکت‌های دولتی)	دریافت تنخواه‌گردان خزانه از بانک مرکزی	استفاده از صندوق توسعه ملی	تفاضل منابع محقق شده (غیر از استقراض) از مصارف پیش‌بینی شده در سال ۱۴۰۳
۳	۷۸	۳۰	۱۷۰	۲۸۰

مأخذ: همان.

جدول ۳ عملکرد هشت‌ماهه بودجه سال ۱۴۰۳ را از منظر ترازهای کلی بودجه‌ای نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود کسری تراز عملیاتی ۵۴۱ هزار میلیارد تومان است. همچنین اجرای تکالیف خارج از سقف بودجه نیز ۴۰ هزار میلیارد تومان بار مالی برای بودجه عمومی دولت داشته است. سه ردیف دیگری که در جدول درج شده، با علامت مثبت ظاهر شده و از محل این اقلام پرداختی‌ها و دریافتی‌ها تراز شده است: از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای (تراز مثبت ۱۵۶ هزار میلیارد تومان)، واگذاری دارایی‌های مالی (تراز مثبت ۱۴۳ هزار میلیارد تومان)، استفاده از منابع خارج از سقف بودجه مانند صندوق توسعه ملی، تنخواه بانک مرکزی و سایر موارد ذکر شده (مثبت ۲۸۰ هزار میلیارد تومان).

جدول ۳. ترازهای بودجه‌ای در هشت‌ماهه نخست سال ۱۴۰۳ (هزار میلیارد تومان)

عنوان	عملکرد هشت‌ماهه
تراز عملیاتی	-۵۴۱
تراز سرمایه‌ای	+۱۵۶
تراز مالی	+۱۴۳
اجرای تکالیف خارج از سقف قانون بودجه (کمک به هدفمندی)	-۴۰
استفاده از منابع صندوق توسعه، تنخواه بانک مرکزی، شرکت‌های دولتی و عوارض ارزش افزوده	+۲۸۰

مأخذ: همان.

۴. پیش‌بینی کسری بودجه عمومی

در جدول ۴ پیش‌بینی کارشناسی پیرامون ردیف‌های اصلی منابع عمومی تا پایان سال ۱۴۰۳ ارائه شده است. با فرض پرداخت همه هزینه‌های عمومی و با لحاظ مبلغی که از محل صندوق توسعه تأمین شده است، پیش‌بینی می‌شود دولت تا پایان سال ۱۴۰۳ برای تأمین بودجه عمومی به حداقل ۳۲۵ هزار میلیارد تومان منابع جدید نیاز داشته باشد. شایان ذکر است، کسری مذکور با این فرض محاسبه شده است که ارقام مصوب مصارف عمومی دولت با کم‌برآوردی همراه نباشد، درحالی‌که به‌دلیل افزایش هزینه‌های صندوق‌های بازنشستگی ناشی از اجرای طرح همسان‌سازی و همچنین پرداخت کمک‌زبان از محل منابع عمومی به سازمان هدفمندی یارانه‌ها به‌دلیل ناترازی جدی آن، عملکرد مصارف عمومی تا انتهای سال ۱۴۰۳ به احتمال زیاد بالای ۱۰۰ درصد رقم مصوب خواهد بود.

جدول ۴. پیش‌بینی تحقق منابع عمومی تا انتهای سال ۱۴۰۳ (هزار میلیارد تومان)

عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۳	عملکرد هشت‌ماهه	درصد عملکرد نسبت به مقدار مصوب هشت‌دوازدهم	پیش‌بینی درصد تحقق تا پایان سال	پیش‌بینی میزان تحقق تا پایان سال	اختلاف رقم مصوب از پیش‌بینی
الف) منابع	۲۵۶۲	۱۴۷۳	۸۵	۸۷	۲۲۳۷	۳۲۵
درآمدهای مالیاتی	۱۲۲۲	۷۱۳	۸۷	۱۰۰	۱۲۲۲	۰
درآمدهای گمرکی	۱۴۲	۷۱	۷۴	۷۵	۱۰۷	۳۶
منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی	۵۸۲	۲۷۵	۷۰	۶۵	۳۷۸	۲۰۴
فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول (مولدسازی)	۶۲	۳	۷	۱۵	۹	۵۳
واگذاری اوراق مالی	۲۵۵	۲۳۹	۱۳۹	۱۰۰	۲۵۵	۰
واگذاری شرکت‌های دولتی و سایر واگذاری‌ها	۶۰	۱۵	۳۸	۴۵	۲۷	۳۳
سایر	۲۳۹	۱۵۷	۹۷	۱۰۰	۲۳۹	۰
ب) مصارف	۲۵۶۲	۱۷۱۴	۹۹	۱۰۰	۲۵۶۲	-
پیش‌بینی کسری تا انتهای سال (اختلاف منابع پیش‌بینی شده از مصارف)		۳۲۵				

مأخذ: همان.

۵. بررسی عملکرد بودجه هدفمندی یارانه‌ها (تبصره «۸»)

سرجمع منابع مصوب تبصره «۸» قانون بودجه سال ۱۴۰۳ از محل درآمد حاصل از فروش داخلی فراورده‌های نفتی (بنزین، گازوئیل و ...)، درآمد حاصل از صادرات فراورده‌های نفتی و فروش داخلی گاز طبیعی، معادل ۷۵۹ هزار میلیارد تومان است. از این رقم، پیش‌بینی قانون بودجه برای هشت‌ماهه سال ۱۴۰۳، مبلغ ۵۰۶ هزار میلیارد تومان بوده که فقط ۵۵ درصد آن تحقق یافته است. علاوه بر منابع قانون بودجه، سازمان هدفمندی معادل ۲۶۴ هزار میلیارد تومان از سایر منابع تأمین اعتبار مانند تنخواه خزانه‌داری، تنخواه بانک مرکزی، برداشت از حساب دستگاه‌های اجرایی و استقراض از شبکه بانکی، در هشت‌ماهه نخست سال استفاده کرده است.

مصارف تبصره «۸» در جهت اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها از جمله شامل پرداخت یارانه نقدی، یارانه نان، یارانه دارو، مستمری خانوارهای تحت پوشش سازمان بهزیستی و کمیته امداد، پرداخت هزینه شرکت‌های دولتی حوزه انرژی و حمایت از طرح‌های صرفه‌جویی مصرف سوخت هزینه می‌شود. مصارف چهارماهه ابتدایی سال ۱۴۰۳ به میزان ۵۳۷ هزار میلیارد تومان پرداخت شده است. علاوه بر آن، مجموعاً ۶ هزار میلیارد تومان نیز بابت تسویه بدهی‌های سال گذشته سازمان هدفمندی یارانه‌ها پرداخت شده است. در جدول ۵ عملکرد منابع هدفمندی یارانه‌ها ارائه شده است.

جدول ۵. عملکرد هشت‌ماهه منابع هدفمندی - تبصره «۸» قانون بودجه سال ۱۴۰۳ [۲] (هزار میلیارد تومان)

منابع	عملکرد هشت‌ماهه	اعتبار مصوب سال	مصوب هشت‌ماهه	درصد عملکرد
فروش داخلی فراورده‌های نفتی	۷۸	۱۲۱	۸۱	۹۷
ناخالص صادرات فراورده‌های نفتی	آمار موجود نیست	۳۰۰	۲۰۰	-
خالص صادرات فراورده‌های نفتی ^۱	۹۰	۲۲۰	۱۴۷	۶۱
فروش داخلی گاز طبیعی	۱۰۵	۲۷۵	۱۸۳	۵۷
سایر منابع شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های تابعه با رعایت قوانین	۶	۶۳	۴۲	۱۴
جمع منابع در نظر گرفته شده در قالب تبصره «۸» قانون بودجه	۲۷۹	۷۵۹	۵۰۶	۵۵
سایر منابع دریافتی	۲۶۴			
جمع کل منابع دریافتی از محل قانون بودجه و سایر دریافتی‌ها	۵۴۳			

۵-۱. نکاتی درباره تحقق منابع هدفمندی یارانه‌ها

• مطابق جزء «۴» بند «الف» تبصره «۸» قانون بودجه بانک مرکزی موظف است برای پرداخت به‌موقع مصارف هدفمندی، تا سه درصد (۳٪) جمع مصارف (۲۳ هزار میلیارد تومان) را به‌صورت تنخواه در اختیار سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها قرار دهد. بر این اساس، سازمان هدفمندی در چهارماهه ابتدایی سال همه سقف مجاز تنخواه

۱. خالص صادرات فراورده‌های نفتی معادل ناخالص صادرات فراورده‌ها پس از کسر واردات است.

بانک مرکزی معادل ۲۳ هزار میلیارد تومان را مصرف کرده است. همچنین با مجوز قانون بودجه، که سازمان هدفمندی می‌تواند بدون سقف از خزانه‌داری تنخواه دریافت کند و در چهارماهه اول سال ۱۴۰۳، ۲۲۶ هزار میلیارد تومان از کسری خود را از این طریق پوشش داده است.

• مبلغ ۶ هزار میلیارد تومان از ردیف سایر منابع شرکت ملی نفت ایران شامل فروش داخلی و صادرات اتان، پروپان، پنتان و گوگرد توسط شرکت ملی گاز است. متأسفانه در سال‌های اخیر شرکت‌های دولتی حوزه انرژی با مشکل تخصیص اعتبارات از محل منابع واریزی به هدفمندی روبه‌رو بوده‌اند و این شرایط هر سال تشدید می‌شود. منابعی که این شرکت‌ها از طریق فروش داخلی یا صادرات محصولات به‌دست می‌آورند پس از واریز به حساب سازمان هدفمندی به آنها باز نمی‌گردد. این در حالی است که بخشی از منابع مذکور باید صرف سرمایه‌گذاری در طرح‌های مختلف از جمله افزایش تولید، ظرفیت انتقال و ذخیره‌سازی و سایر موارد شود.

• در جدول ۵ صادرات فراورده‌های نفتی به‌صورت خالص درج شده است، به این معنا که بخشی از درآمد صادرات فراورده‌هایی مانند نفت کوره، گازوئیل و سوخت جت صرف واردات بنزین شده و پس از کسر هزینه واردات بنزین به صورت خالص ۹۰ هزار میلیارد تومان به حساب سازمان هدفمندی یارانه‌ها واریز شده است. شایان ذکر است هم طبق اساسنامه صندوق توسعه ملی و هم براساس تصریح قانون بودجه سال ۱۴۰۳، صندوق توسعه ملی مشابه نفت خام از صادرات فراورده‌های نفتی نیز ۴۵ درصد سهم می‌برد. با این حال، در هشت‌ماهه سال ۱۴۰۳ هیچ سهمی برای صندوق توسعه ملی واریز نشده است.

• سایر منابع دریافتی سازمان هدفمندی معادل ۲۶۴ هزار میلیارد تومان غالباً با مصوبات هیئت وزیران برای تأمین منابع یارانه‌گندم تأمین شده است.

در جدول ۶ عملکرد مصارف سازمان هدفمندی یارانه‌ها در هشت‌ماهه نخست سال ۱۴۰۳ ارائه شده است.

جدول ۶. عملکرد هشت‌ماهه مصارف هدفمندی - تبصره «۸» قانون بودجه سال ۱۴۰۳ [۲] (هزار میلیارد تومان)

مصارف	عملکرد هشت‌ماهه	اعتبار مصوب	مصوب هشت‌ماهه	درصد عملکرد
مصارف صرفه‌جویی انرژی	۰	۵	۳	۰
واردات فراورده‌های نفتی	آمار موجود نیست	۸۰	۵۳	-
هزینه سرمایه‌گذاری و کمک به شرکت ملی نفت	۰	۵	۳	۰
هزینه سرمایه‌گذاری و کمک به شرکت ملی گاز	۰	۸	۵	۰
هزینه سرمایه‌گذاری و کمک به شرکت پالایش و پخش	۲۳	۴۳.۲	۲۹	۷۹
یارانه بیمه ملوانان	۰	۱	۱	۰
یارانه نقدی و معیشتی و کلابرگ	۲۲۹	۳۱۵	۲۱۰	۱۰۹
مستمری کمیته امداد امام خمینی (ره)	۲۹	۴۲.۱	۲۸	۱۰۲
مستمری سازمان بهزیستی	۱۷	۲۳.۴	۱۶	۱۰۷
یارانه نان	۳۱۱	۱۶۱	۱۰۷	۱۹۷
یارانه دارو و شیرخشک	۲۹	۷۴.۹	۵۰	۵۹
مصارف سازمان هدفمندی یارانه‌ها	۰.۰۷	۰.۲	۰.۱۳	۵۳
جمع مصارف قانون بودجه	۵۳۷	۷۵۸.۸	۵۰۶	۱۰۶
سایر مصارف - تسویه تنخواه بانک مرکزی انتقالی از سال ۱۴۰۲	۴			
سایر مصارف - تسویه تنخواه خزانه‌داری انتقالی از سال ۱۴۰۲	۲			
جمع کل مصارف	۵۴۳			

۲-۵. نکاتی درباره عملکرد مصارف هدفمندی یارانه‌ها:

- بر اساس جزء «۵» بند «الف» تبصره «۸» قانون بودجه ۱۴۰۳، سازمان هدفمندی‌سازی یارانه‌ها موظف است منابع حاصل از مالیات بر ارزش‌افزوده فروش فراورده‌های نفتی و گاز طبیعی را صرفاً برای تأمین یارانه نان و دارو هزینه کند. در نتیجه مجموع رقم مصوب قانون بودجه ۱۴۰۳ برای اختصاص به یارانه نان معادل ۱۶۱ هزار میلیارد تومان است. با این حال، در نیمه اول سال حدود ۱۲ میلیون تن گندم داخلی با قیمت تضمینی ۱۷ هزار و ۵۰۰ تومان خریداری و حدود ۲۱۰ هزار میلیارد تومان به گندم‌کاران پرداخت شده است. پیش‌بینی قانون بودجه از منابع مورد نیاز جهت تأمین یارانه نان دچار کم‌برآوردی قابل توجه بود.
- به جز هزینه‌های حمل‌ونقل جاده‌ای، انتقال و پخش فراورده‌های نفتی که هزینه‌های ضروری سوخت‌رسانی در کشور بوده، سایر ردیف‌های مربوط به شرکت‌های دولتی حوزه انرژی و تعهدات طرح‌های بهینه‌سازی مصرف سوخت فاقد عملکرد بوده است.

۳-۵. بدهی‌های سازمان هدفمندی یارانه‌ها

سازمان هدفمندی یارانه‌ها به‌منظور تأمین منابع لازم برای پرداخت مصارف در سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ مبالغی را از مراجع مختلف استقراض کرده که عمده آن بازپرداخت نشده و به‌عنوان بدهی سازمان هدفمندی یارانه‌ها ثبت شده است. مجموع این بدهی‌ها ۳۳۷ هزار میلیارد تومان بوده که ۷۲ هزار میلیارد تومان از سال ۱۴۰۲ به سال ۱۴۰۳ منتقل شده

و ۲۶۵ هزار میلیارد تومان نیز بدهی جدید در سال ۱۴۰۳ شکل گرفته است. مانده بدهی‌های سال ۱۴۰۲ شامل ۳۱.۵ هزار میلیارد تومان از محل مصوبات هیئت وزیران بابت برداشت از حساب دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های دولتی، مبلغ ۳۶ هزار میلیارد تومان از محل تنخواه دریافتی از خزانه‌داری کل کشور و مبلغ ۴.۵ هزار میلیارد تومان از محل تنخواه دریافتی از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال مذکور تسویه نشده و به سال ۱۴۰۳ منتقل شده است. طی هشت‌ماهه منتهی به آبان سال ۱۴۰۳ در مجموع حدود ۶ هزار میلیارد تومان از بدهی‌های مذکور به شرح جدول ۷ تسویه شده و مبلغ ۶۶ هزار میلیارد تومان به‌عنوان مانده بدهی سال ۱۴۰۲ بازپرداخت نشده است.

جدول ۷. وضعیت بدهی‌های سال ۱۴۰۲ سازمان هدفمندی‌ساز یارانه‌ها [۲] (ارقام به میلیارد تومان)

مانده بدهی	مبلغ تسویه شده در هشت‌ماهه منتهی به آبان‌ماه سال ۱۴۰۳	بدهی انتقالی	عنوان	مجوز قانونی
۳۱۵۰۰	.	۳۵۰۰۰ (۳۵۰۰۰)	برداشت از محل رسوب مانده حساب‌های پرداخت دستگاه‌های اجرایی بابت مطالبات گندم‌کاران جهت خرید تضمینی گندم تسویه مبلغ برداشت شده مانده منابع برداشت شده از حساب پرداخت دستگاه‌های اجرایی	تصویب‌نامه هیئت وزیران کسر می‌شود:
۳۴۵۰۰	۱۵۰۰	۳۶۰۰۰	تنخواه خزانه‌داری کل کشور	جزء «۴» بند «الف» تبصره
.	۴۵۰۰	۴۵۰۰	مانده تنخواه دریافتی از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	«۱۴» قانون بودجه سال ۱۴۰۲
۶۶۰۰۰	۶۰۰۰	۷۲۰۰۰	جمع بدهی انتقالی از سال ۱۴۰۲ به سال ۱۴۰۳	

علاوه بر بدهی‌های سال ۱۴۰۲، بر اساس مصوبات سال ۱۴۰۳ به شرح جدول ۸ در تا پایان هشت‌ماهه منتهی به آبان‌ماه ۱۴۰۳ مبلغ ۲۶۴ هزار میلیارد تومان از محل مجوزهای مختلف به حساب سازمان هدفمندی یارانه‌ها پرداخت شده که می‌بایست از محل منابع هدفمندی تسویه می‌شد. البته روشن است با توجه به کاهش درآمدها و افزایش هزینه‌های هدفمندی، تا انتهای سال منابع مازادی جهت تسویه دیون در اختیار سازمان هدفمندی باقی نمی‌ماند. به‌عبارت‌دیگر، نیاز سازمان هدفمندی برای استقراض و تأمین منابع مازاد بر مجوزهای قانون بودجه ناشی از عدم تطابق زمانی دریافت‌ها و پرداخت‌های آن نیست که با دریافت تنخواه موقت و مدیریت نقدینگی درون‌سالی رفع شود. بلکه بیش‌برآوردی منابع و کم‌برآوردی مصارف هنگام تدوین و تصویب قانون بودجه و به‌تبع آن کسری بودجه هدفمندی در طول کل سال باعث می‌شود سازمان هدفمندی مازاد بر ارقام قانونی نیاز به تأمین منابع جدید پیدا کند و توانایی بازپرداخت منابع استقراضی را نخواهد داشت. مانده بدهی‌های سال ۱۴۰۳ شامل ۱۲ هزار میلیارد تومان از محل مصوبه هیئت وزیران بابت برداشت از حساب دستگاه‌های اجرایی کشور و شرکت‌های دولتی، مبلغ ۲۲۰ هزار میلیارد تومان از محل تنخواه دریافتی از خزانه‌داری کل کشور بابت خرید تضمینی گندم، ۶ هزار میلیارد تومان تنخواه از خزانه‌داری کل کشور بابت کالا برگ

الکترونیک، ۲۳ هزار میلیارد تومان تنخواه از بانک مرکزی و ۴ هزار میلیارد تومان استقراض از شبکه بانکی در سال مذکور بوده که از این مبلغ صرفاً ۷۰۰ میلیارد تومان تسویه شده است.

جدول ۸. وضعیت بدهی‌های سال ۱۴۰۳ سازمان هدفمندی یارانه‌ها [۲] (ارقام به میلیارد تومان)

مانده بدهی	مبلغ تسویه شده در هشت‌ماهه منتهی به آبان‌ماه سال ۱۴۰۳	عملکرد	عنوان	مجوز قانونی
۱۲۰۰۰	۰	۱۲۰۰۰	برداشت از محل رسوب مانده حساب‌های دریافت و پرداخت دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های دولتی	مصوبه هیئت وزیران
۲۲۰۰۰۰	۰	۲۲۰۰۰۰	تخصیص اعتبار از محل بودجه عمومی برای پرداخت مطالبات گندم‌کاران بابت خرید تضمینی گندم	مصوبه شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا
۶۰۰۰	۰	۶۰۰۰	تنخواه دریافتی از خزانه‌داری کل کشور از محل اعتبارات بودجه عمومی بابت کالای برگ الکترونیک	مصوبه هیئت وزیران
۲۳۰۰۰	۰	۲۳۰۰۰	تنخواه دریافتی از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	جزء «۴» بند «الف» تبصره «۸» قانون بودجه سال ۱۴۰۳
۳۳۰۰	۷۰۰	۴۰۰۰	استقراض از بانک‌ها	مصوبه هیئت وزیران
۲۶۴۰۰۰	۷۰۰	۲۶۵۰۰۰	جمع بدهی‌های ایجاد شده در هشت‌ماهه منتهی به آبان‌ماه سال ۱۴۰۳	
۶۶۰۰۰	۶۰۰۰	۷۲۰۰۰	جمع بدهی‌های انتقالی از سال ۱۴۰۲ به سال ۱۴۰۳	
۳۳۰۰۰۰	۶۷۰۰	۳۳۷۰۰۰	جمع کل بدهی‌ها تا هشت‌ماهه ۱۴۰۳	

۴-۵. پیش‌بینی کسری بودجه هدفمندی یارانه‌ها

با توجه به رشد بالای مصرف داخلی بنزین و گازوئیل، خالص صادرات فرآورده‌های نفتی کمتر از پیش‌بینی قانون محقق خواهد شد. طبیعی است به دلیل ثبات و رشد اندک ظرفیت پالایشی کشور، رشد مصرف داخل با کاهش درآمدهای صادراتی همراه است. بنابراین، صادرات فرآورده‌های نفتی به‌طور چشمگیری تحقق نخواهد یافت. دریافتی حاصل از فروش داخلی گاز طبیعی وابستگی زیادی به تعیین نرخ خوراک پتروشیمی‌ها دارد. با توجه به چشم‌انداز از قیمت گاز در هاب‌های منطقه‌ای و نرخ ارز،^۱ ۷۵ هزار میلیارد تومان کسری از این محل پیش‌بینی می‌شود. از طرف مصارف، یارانه نان در قانون بودجه با کم‌برآوردی جدی همراه بود و از این محل ۵۰ هزار میلیارد تومان هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر افزایش پیدا می‌کند. بر این اساس، کسری هدفمندسازی یارانه‌ها مجموعاً ۲۱۰ هزار میلیارد تومان برآورد می‌شود.

۱ ارزش صادرات فرآورده‌های نفتی (برخلاف صادرات نفت خام) به نرخ مرکز مبادله طلا و ارز تسعیر می‌شود.

جدول ۹. پیش‌بینی کسری هدفمندی یارانه‌ها در سال ۱۴۰۳ (هزار میلیارد تومان)

عنوان	مصوب قانون بودجه	پیش‌بینی تحقق یک‌ساله	بیش‌برآوردی	درصد تحقق یک‌ساله
دریافتی حاصل از فروش داخلی فرآورده‌های نفتی	۱۲۰	۱۱۰	۱۰	۹۲
دریافتی حاصل از خالص صادراتی فرآورده‌های نفتی	۲۲۰	(بدون پرداخت سهم صندوق توسعه) ۱۸۰	۴۰	۸۱
دریافتی حاصل از فروش گاز طبیعی با احتساب عوارض گازرسانی و مالیات بر ارزش افزوده	۲۷۵	۲۰۰	۷۵	۶۲
عنوان	مصوب قانون بودجه	پیش‌بینی تحقق یک‌ساله	کم‌برآوردی	درصد تحقق یک‌ساله
یارانه نان	۱۶۰	*۲۱۰	۵۰	۱۲۸
یارانه نقدی و کالاپرگ	۳۱۵	۳۳۰	۱۵	۱۰۶
مجموع کسری برآوردی			۲۱۰	

مأخذ: محاسبات گزارش.

* درخصوص یارانه نان باید مابه‌التفاوت هزینه خرید گندم از کشاورزان و درآمد حاصل از فروش آرد به نانوایان و صنف و صنعت، توسط سازمان هدفمندی پرداخت شود. اما در عمل هزینه خرید گندم از کشاورزان توسط سازمان هدفمندی پرداخت شده و درآمد فروش آرد به‌عنوان منابع داخلی شرکت بازرگانی دولتی ایران محسوب می‌شود.

۶. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

بررسی عملکرد مالی دولت در هشت‌ماهه نخست سال ۱۴۰۳ نشان‌دهنده چالش‌های قابل توجهی در مدیریت منابع و مصارف بودجه عمومی است. در این دوره، منابع محقق شده فقط ۸۵ درصد از رقم مصوب را تشکیل داده‌اند، که نشان‌دهنده عدم تحقق کامل منابع پیش‌بینی شده است. درآمدهای مالیاتی با ۸۷ درصد تحقق، سهم عمده‌ای از منابع را تشکیل داده‌اند، درحالی‌که درآمدهای نفتی فقط ۱۷ درصد از کل منابع محقق شده را شامل می‌شوند.

ازسوی‌دیگر، کسری تراز نقدی دولت در این دوره به ۲۸۰ هزار میلیارد تومان رسیده که عمدتاً از طریق استقراض از صندوق توسعه ملی، تنخواه‌گردان خزانة و سایر منابع تأمین شده است. این کسری نشان‌دهنده فشار مالی قابل توجه بر دولت است و اخذ تصمیمات جدی برای مدیریت آن ضرورت دارد.

در بخش هدفمندی یارانه‌ها، عملکرد منابع فقط ۵۵ درصد از رقم مصوب را تشکیل داده و پیش‌بینی می‌شود که کسری بودجه این بخش به ۲۱۰ هزار میلیارد تومان برسد. این کسری ناشی از عدم تحقق منابع پیش‌بینی شده و افزایش هزینه‌های مرتبط با یارانه‌هاست. به ویژه، هزینه‌های یارانه نان به‌دلیل کم‌برآوردی در قانون بودجه، افزایش چشمگیری داشته است. در بخش مصارف، اعتبارات هزینه‌ای بیش از ۱۰۰ درصد محقق شده که نشان‌دهنده افزایش هزینه‌های جاری دولت است. بااین‌حال، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فقط ۴۵ درصد تحقق یافته که نشان‌دهنده کندی اجرای پروژه‌های عمرانی و سرمایه‌ای است.

در نهایت، پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال ۱۴۰۳، دولت به حداقل ۳۲۵ هزار میلیارد تومان منابع جدید برای پوشش

کسری بودجه نیاز داشته باشد. این کسری عمدتاً از طریق استقراض از صندوق توسعه ملی، انتشار اوراق بدهی و عدم تخصیص برخی مصارف جبران خواهد شد. با توجه به افزایش هزینه‌های صندوق‌های بازنشستگی و پرداخت کمک‌های هدفمندی، احتمالاً مصارف عمومی بیش از ۱۰۰ درصد محقق خواهد شد. در نتیجه، برای بهبود عملکرد مالی دولت، ضروری است که برآورد منابع و مصارف بودجه با دقت بیشتری انجام شود، وصول مالیات‌ها تسریع و از ظرفیت‌های مولدسازی برای افزایش درآمدهای دولت استفاده شود. همچنین، مدیریت کسری بودجه از طریق روش‌های مناسب و پایدار مانند انتشار اوراق بدهی و کاهش هزینه‌های غیرضروری باید در اولویت قرار گیرد.

منابع و مأخذ

- [۱] گزارش عملکرد مالی دولت (۱۴۰۳). خزانه‌داری کل کشور.
- [۲] عملکرد مالی سازمان هدفمندی (۱۴۰۳). دیوان محاسبات کشور.

گزیده سیاستی

بررسی عملکرد منابع و مصارف عمومی در هشت‌ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد منابع محقق‌شده در هشت‌ماهه نخست سال ۸۵ درصد از رقم مصوب را تشکیل می‌دهد

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir